सुस्वागतम्

महाराष्ट्र नागरी सेवा

वर्तणूक नियम १९७९

वर्तणूक नियम म्हणजे काय?

ज्या नियमांचा भंग झाला म्हणजे कर्मचाऱ्यांवर शिस्तभंगाची कार्यवाही करावी लागते ते हे नियम.

म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम १९७९ प्रमाणे कार्यवाही करुन शास्ती का लावतात हे या नियमावरुन कळते.

वर्तणूक नियमातील महत्वाच्या तरतूदी

- शासन म्हणजे महाराष्ट्र शासन.
- शासकीय कर्मचारी म्हणजे - शासकीय सेवेत अथवा पदावरील नियुक्त कर्मचारी जरी त्याच्या सेवा महामंडळ / स्थानिक संस्था / अन्य शासन यांचेकडे सोपविल्या असल्या तरी.

कर्मचाऱ्यांचे कुटुंबीय म्हणजे

अ. स्वत: तसेच पती अथवा पत्नी सोबत राहत असो अथवा नसो.

ब. कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असणारा मुलगा/ अविवाहीत मुलगी/ सावत्र किंवा दत्तक आपत्य.

कर्मचाऱ्यांचे कुटुंबीय म्हणजे

क. कर्मचाऱ्याच्या अथवा पती किंवा पत्नी या नात्याने निर्माण झालेले व कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असलेली तसेच अन्य व्यक्ती.

ड. कुटुंबाच्या व्याख्येमध्ये नमूद व्यक्तींनी कर्मचाऱ्याची समाजातील प्रतिष्ठा लक्षात घेऊन गैरफायदा घेण्याच्या दृष्टीने काही गैरकृत्य केले तर त्याची जबाबदारी कर्मचाऱ्यावर येईल व त्यासाठी विभागीय चौकशी करता येऊ शकते.

सचोटी व कर्तव्य परायणता (नियम ६)

नितांत सचोटी म्हणजे भारताच्या सार्वभौमत्वावर विश्वास/ भारताच्या राज्यघटनेप्रमाणे वागणूक / निर्णयात पारदर्शकता/ निर्णय घेताना स्वार्थी हेतू नसावा/ कायदा सुव्यवस्था/ परराष्ट्र धोरणाबाबत वाच्यता न करणे/ भारतातील कमकुवत वर्गाबद्दल सहानुभूती. (शा.अ.सु.दि. २३/१०/२०१५)

कर्तव्य परायणता

- कर्मचाऱ्याला शासकीय कर्मचारी म्हणून राहण्यास अशोभनीय ठरेल अशी कृती न करणे.
- सदसदविवेक बुध्दीला न पटणाऱ्या गोष्टी करु नयेत. सदसदविवेक बुध्दी/ नियम/ कायदा यांचेशी विसंगत गोष्टी वरिष्ठांनी करण्यास सांगितले तर त्याचे लेखी पृष्ठांकन / संमती प्राप्त करणे आवश्यक आहे व त्यानंतरच तसे आदेशावर कार्यवाही करावी. (शा. नि. दि. २४/०२/२०१४ पहावा)

कर्तव्य परायणता

- पर्यवेक्षक पदावरील कर्मचाऱ्याने त्याच्या हाताखाली काम करणारे कर्मचारी वरील प्रमाणे वागतात का नाही हे पहाणे त्यांचे कर्तव्य आहे.
- ९० टक्के विभागीय चौकशी प्रमाणे वरील नियम तीनवर आधारीत असतात.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- कंपन्या/ भागीदारी संस्थांमध्ये स्वत:च्या कुटुंबियांना नोकरी लावताना शासनाची परवानगी आवश्यक (४)
- राजकारण व निवडणूकांमध्ये भाग घेण्यास मनाई (५)
- अर्थ सहाय्य किंवा कार्य करता येणार नाही. परंतु मतदान करता येईल.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- घरावर / वाहनावर निवडणूक चिन्ह लावू नये.
- अवलंबून व्यक्तीसही सदर प्रतिबंध लागू.
- अवलंबून व्यक्ती कर्मचाऱ्याच्या नियंत्रणाबाहेर असल्यास शासनास कळविणे बंधनकारक.
- निदर्शने व संप याकरिता प्रतिबंध. परंतु शासन मान्य संघटनेच्या आदेशानुसार शांततापूर्वक निदर्शने अभिवेदन किंवा संप करता येईल. (६)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- संघटनेमध्ये भाग घेणे - कोणत्याही राजकीय किंवा इतर संघटनेमध्ये भाग घेता येणार नाही. (८)
- वृत्तपत्रे/ दूरचित्रवाणीवर सरकारी कामकाज धोरणांबाबत प्रतिक्रिया देता येणार नाही. परंतु साहित्यीक / कलात्मक बाबींवर लिखाण करता येईल. फेसबुक / व्हॉटस् अप वर प्रतिक्रिया देता येणार नाही (९)
- समिती किंवा अन्य प्राधिकरणासमोर साक्ष घेणे. (१०)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- कर्मचारी स्वत: कोणताही निधी उभारु शकणार नाही किंवा कोणा करता गोळा करता येणार नाही. (११)
- देणगी गोळा करणे. (१२)
- विवाहा प्रसंगीही कर्मचारी अथवा कुटुंबीय देणग्या स्वीकारु शकणार नाही (आहेर) पण नातेवाईकांकडून मर्यादित स्वरुपाचे आहे घेऊ शकतील.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- शासकीय कर्मचाऱ्याचे कामकाजाचे संदर्भात नसणाऱ्या नातेवाईकाकडून

  वर्ग-१ चे अधिकारी रु. २५०००/-,

  वर्ग-२ चे अधिकारी रु. १५०००/-,

  वर्ग-३ चे कर्मचारी रु. ७५००/-,

  वर्ग-४ चे कर्मचारी रु. १०००/- (शा. अ. सु. दि. २३/१०/२०१५)

- विनामुल्य वाहतुक/ भोजन/ निवास व्यवस्था/ आर्थिक लाभ स्विकारता येणार नाहीत. (१२)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- विवाह/ धार्मिक कार्यक्रमात प्रासंगिक भोजन घेतल्यास चालू शकते.
- स्वत:च्या सन्मानार्थ समारंभ गौरव सभा आयोजित करता येणार नाही.
- दुसऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या कार्यक्रमात सहभागी होता येणार नाही. अपवाद निवृत्तीचा साधा समारंभ. (१३)
- तसबीर काढून घेण्याकरीता बसणे. (१४)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- राजीनामा देण्यास सांगणे- दुसऱ्या कर्मचाऱ्यास अशा प्रकारचा सल्ला देणे. (१५)
- खाजगी नोकरी अथवा उद्योग करता येणार नाही (चौवीस तास सरकारी कर्मचारी) (१६)
- कर्मचाऱ्याने नोकरी स्विकारल्यानंतर तन आणि मन सरकारला अर्पण करणे गरजेचे आहे म्हणून. (नियम १६)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- उधार उसनवार देण्याघेण्यावर निर्बंध. जवळचे नातेवाईक मित्र छोट्या रकमा अपवादात्मक बाब म्हणून स्विकारता येतील. (नियम १७)
- शेअर्स मध्ये रोज खरेदी विक्री करता येणार नाही. तसेच नित्याचा कर्जबाजारीपणा ही गैरवर्तणूक. नोकरी गमावण्यास कारणीभूत. (१७)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- स्थावर / जंगम मौल्यवान मालमत्ता नियुक्तीनंतर त्वरीत व सेवेत असताना ठरावीक कालावधीनंतर जाहीर करणे. (१९)
- कृती व चारित्र्याचे प्रतिसमर्थन. (२२)
- महिला कर्मचाऱ्याचे छळास प्रतिबंध (२२अ) शासकीय कर्मचारी कामाच्या ठिकाणी महिला कर्मचारी / इतर महिला व्यक्ती यांचेशी लैंगिक गैरवर्तन करणार नाही. लैंगिक छळ होईल असे शब्द चित्र याचा वापर करणार नाही.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- शा. अ. सु. दि. २३/१०/२०१५ प्रमाणे पदोन्नतीचे अमिष दाखविणे / पदोन्नती बदली नाकारणे / धमकी देणे तेही लैंगिक अत्याचारासह मोडते.
- कामाचे ठिकाणामध्ये कार्यालयाची इमारत, भेटीचे ठिकाण, प्रवास करण्याचे वाहन यांचा समावेश होतो.
- सार्वजनिक संस्थेच्या नावाशी सहकार्य.
- शासकीय कर्मचारी एखाद्या संस्थेस त्याचे नाव देऊ शकणार नाही.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- जातीय संस्थांचे सदस्यत्वाबाबत बंधन.
- जी संस्था जातीय / धार्मिक विव्देश/ तणाव वाढवीत असेल त्या संस्थांचे सभासद होता येणार नाही. त्या संस्थेला आर्थिक मदत करता येणार नाही. कुटुंबियांवरही हे बंधन. (२४)
- आमदार / मंत्रीमहोदय राजकारणी व्यक्ती मार्फत शासकीय कामाबद्दल (बदली / नियुक्ती) दबाव आणत येणार नाही. (२३)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे

- परंतु मागासवर्गीय कर्मचाऱ्यांना सामाजिक न्याय व आदिवासी मंत्र्यांकडे अर्ज करता येईल.
- विवाह - ज्याचा वैवाहिक जोडीदार हयात आहे अशा व्यक्तीशी कर्मचाऱ्यास विवाह करता येणार नाही. व्दिभार्या प्रतिबंधक कायदा लागू. (८२६)
- विवाहात हुंडा घेता / देता येणार नाही. कुटुंबीयांच्या बाबतीत सुध्दा. (२७)
- मादक पेये अथवा मादक द्रव्य कायद्याचे पालन करणे गरजेचे आहे. मद्यार्क अंश सापडल्यावर शिस्तभंगाची कार्यवाही करता येईल.

धन्यवाद !